

Suudi Arabistan 2005

Muhittin Ataman*

Giriş

Farklı nedenlerden dolayı, İslam dünyası, Ortadoğu bölgesi ve hatta dünyanın en önemli devletlerinden biri olan ve “Arap dünyasının [ve Ortadoğu’nun] en uzun ömürlü ve istikrarlı krallık yönetimi olarak bilinen”¹ Suudi Arabistan, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’ni sarsan 11 Eylül saldırılarından sonra, olayı gerçeğe taşıyan kişilerin

Suudi vatandaşları (genel kanaate göre, olaylarda 11 Suudi vatandaş yer aldı) olmalarından dolayı, Ortadoğu’nun adı medyada en çok geçen devletlerinden biri olarak ön plana çıktı.

Suudi Arabistan’ın geleneksel dış politika eğilimi dört temel amaç doğrultusunda şekillenmiştir. Bunlar, içte ve dışta İslami bir yaşam tarzının

Resmî Adı	Suudi Arabistan Krallığı
Başkent	Riyad
Yüzölçümü	1.960.582 km ²
Nüfus	26.417.599
GSMH	340,5 Milyar Dolar
Hükümet Biçimi	Monarşi
Devlet Başkanı	Kral Abdullah Bin Abdülaziz (Ağustos 2005)
Dışişleri Bakanı	Saud El-Faysal
Türkiye Büyükelçisi	Muhammed El-Huseyni
Askeri Harcamalar/GSMH	% 10
Asker Sayısı	124,500 (2002)
Etnik Yapı	
Arap	% 95
Diğer	% 5
Dini Yapı	
Sünni	% 94
Hristiyan	% 3
Diğer	% 3
Petrol Üretimi	9,475 milyon varil/gün
Petrol Tüketimi	1,774 milyon varil/gün (2003)
İhracat	165 milyar dolar
İthalat	44,93 milyar dolar

* Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

¹ Hatice B. Şenkardeşler, “Suudi Arabistan, Kaldığı Yerden...”, **Anlayış**, Eylül 2005, Sayı 28, ss. 68-69.

korunması, ülkesel bütünlüğün muhafaza edilmesi, ülkenin ekonomik refahının sağlanması ve kraliyet rejiminin sürdürülmesidir.² Ülkenin güvenlik, siyasal ve ekonomik ihtiyaçları hep bu dört temel amaç çerçevesinde karşılanmaya çalışılmıştır. Suudi yönetimi, bu hedeflere ulaşmak için Batıya bağımlı hareket etmek zorunda kaldı. Soğuk Savaş yıllarında, dinsel retorikle “ateist” Sovyet Bloğuna karşı, “Hıristiyan” Batının yanında yer aldı ve muhafazakâr Arap rejimlerinin öncüsü olarak anti-statükocu Mısır ve destekçilerine karşı çıktı. Sahip olduğu jeo-stratejik, jeo-kültürel ve daha önemlisi jeo-ekonomik özelliği dolayısıyla Batı açısından en çok önemsenen ülke olması Batıyı bu ülkeye bağımlı kıldı. Dolayısıyla bu karşılıklı bağımlılık ilişkisi uzun bir süre Suudi dış politikasının en belirleyici faktörü oldu.

On yıllardır ABD'nin bölgedeki en yakın müttefiki ve stratejik ortağı olan ve hemen her konuda ABD'yle paralel hareket eden Suudi Arabistan, ilk kez 11 Eylül olaylarından sonra Amerika'da tartışma konusu olmaya başladı. Bu olaylar diğer bütün bölge ülkeleri için olduğu gibi Suudi Arabistan için de bir milat oldu.³ Batı, özellikle ABD, ile ilişkilerinde önemli bir yeniden yapılanma görüldü. ABD'nin ülkeye bakışında önemli değişimler gözlemlendi. Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde ortaya atılan görüşler ve bölgenin geleceğine yönelik planlar, Suudi Arabistan'ın hem iç hem de dış politikasının eskisi kadar “istikrarlı” ve “sorunsuz” olmayacağını sinyallerini vermektedir.

İç Politika

Suudi Arabistan'daki geleneksel toplumsal düzen Batı dünyasının geleneksel toplumsal yapısından oldukça farklıdır. İdam cezaları uygulanmaya devam edilmektedir. 2004 yılında 35 kişi idam edildi.⁴ Öldürülen insanlar ibret için halk önünde infaz edilirler ve cesetleri de infazdan sonra teşhir edilir. 2005 yılında da basın özgürlüğünün en çok kısıtlandığı ülkelerin başında Suudi Arabistan gelmektedir.⁵ Ülke-

² Muhittin Ataman, “Kingdom of Saudi Arabia”, iç. Wolfgang Gieler ve Kemal İnat (Der.) **Foreign Policy in the Greater Middle East: Central Middle Eastern Countries**, Berlin, Almanya: Wiessenschaftlicher Verlag, 2005, ss. 85-102, s. 86.

³ Roger Cohen, “The World: Guesswork, What's in It for America?”, **The New York Times**, 6 Mart 2005.

⁴ “Suudilerden İbretlik İnfaz”, **Radikal**, 1 Ocak 2005.

⁵ “Basın Özgürlüğü Yargı Kıskaçında”, **Radikal**, 3 Mayıs 2005.

de eşcinsellik yasaklanmıştır. Eşcinsel oldukları tespit edilenler kırbaç ve hapis hatta gerektiğinde ölüm cezasına çarptırılırlar. Örneğin, Mart ayında iki eşcinsel sevgili Arar kentinde asıldılar.⁶ Ülkede tek bir sinema salonu dahi bulunmamaktadır. Geçen yıl ülkede sinema açma çalışmaları başladı.⁷ Ülkede iç çamaşır satan mağazalarda erkeklerin çalıştırılması yasaklandı. Bu uygulama, bir taraftan kadınlara çalışma imkânı tanırken bir taraftan da kadın-erkek etkileşimini en aza indirmektedir. Bu tür mağazaların erkek ve kadın giriş kapularının bile ayrı olması istenmektedir.⁸

Dolayısıyla, Batı standartlarında olaylara bakan birisinin bu ülkedeki olayları analiz etmesi durumunda çok fazla çelişkilerle karşılaşacağı pekâlâ mümkündür. Örneğin, Lübnan'da yapılan bir müzik yarışmasında (Yıldız Akademisi) birinci olan Suudi Arabistanlı genç Hisham Abdel Rahman'ın Nisan 2005'te toplumsal huzursuzluğa yol açtığı için toplum polisi/dini polis (*Emri bil Maruf, Nehyi anil Münker* Bürosu) tarafından gözaltına alınması Batı standartlarında kabul edilebilecek bir şey değildir.⁹ Kısacası, 2005 yılında da Suudi Arabistan'da değişim istemek ve muhalefet yapmak cezalandırılmayı (hapse girmeyi, toplumdaki dışlanmayı veya toplum tarafından cezalandırılmayı) gerektirmekteydi.¹⁰ Bundan dolayı, Batılı müttefikleri bile hala Suudi rejimi hakkında "insan hakları ihlal" raporları çıkarmaya devam etmektedirler.¹¹

ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde Suudi yetkililerden demokratikleşme ve reform sürecini başlatma taleplerine ve baskılarına cevap olarak, 10 Şubat 2005'te 40 yıl aradan sonra ilk kez ülkede yerel seçimler yapılarak demokrasi yönünde sembolik de olsa

⁶ "Suudi Polis Gay Avında", **Radikal**, 19 Mart 2005.

⁷ Müjde Yazıcı, "Arabistan'da Kadın Yönetmen Olmak", **Radikal**, 15 Haziran 2005. Ekim ayında Ramazan Bayramı dolayısıyla Riyad'ta bir otelin (Riyad Oteli) salonunda sinema filmleri gösterildi. "Riyad'ta Artık Sinema Var", **Radikal**, 17 Ekim 2005.

⁸ "Suudi Erkeğe İlginç Yasak", **Radikal**, 1 Temmuz 2005.

⁹ "Arap Star Olmak Zor", **Radikal**, 25 Nisan 2005.

¹⁰ Ayşe Karabat, "Direksiyondaki Kadının Zararları", **Radikal**, 11 Haziran 2005.

¹¹ Brian Knowlton, "US Accuses Saudi Arabia of Human Rights Abuses", **The New York Times**, 28 Şubat 2005.

önemli bir adım atıldı.¹² Toplam 178 belediye meclis üyesi üç ayrı tarihte (10 Şubat'ta Riyad bölgesinde, 3 Mart'ta doğu ve güneybatı illerinde, 21 Nisan'da ise Mekke ve Medine'de) yapılan seçimlerle seçildiler.¹³ Ancak, toplumsal ve siyasi baskıların da etkisiyle seçimlere beklenen ilgi gösterilemedi. Bazı bölgelerde katılımın %37 civarında olması bunun göstergesi oldu. Fakat aday sayısı oldukça fazlaydı. Öyle ki Riyad bölgesi için belirlenen 127 koltuk için 1800 civarında aday başvurdu.¹⁴

Kadınlar bu seçimlerde oy kullanamadı ve aday olamadılar.¹⁵ Erkekler sadece erkek adaylar için oy kullandı. Ortadoğu coğrafyasında ve İslam dünyasında kadın haklarının en çok ihlal edildiği ve kadınların en çok sosyal hayattan soyutlandığı ülkelerin başında Suudi Arabistan gelmektedir. Mayıs 2005'te Ürdün'de düzenlenen Müslüman Kadınlar Forumu'nda Suudi kadınların durumu öne çıkarıldı. Forumda ABD'nin insan hakları kuruluşlarından *Freedom House* bölge kadınları üzerine bir rapor dağıttı. Buna göre, özellikle Suudi kadınlar adalet, eğitim, ekonomi, siyaset ve sağlık alanlarında haksızlıklara maruz kalmaktadır.¹⁶ Suudili kadınlar araba kullanmaktan bile alıkonulmuştur.

Ancak 2005 yılında önemli bir kırılma noktası yaşandı. Yeni Kral Abdullah kadın haklarına inandığını ve yakında kadınların araba kullanma hakkına kavuşacaklarını umduğunu dile getirdi.¹⁷ Bunun da, koca, baba ve erkek kardeş gibi erkeklerin izinlerine bırakılacağı ifade edilerek kadınların aslında ikincil konumları devam ettirilmiştir.¹⁸ 2005'te Suudi Arabistan'da kadınlara ilk kez aday olma hakkı tanındı ve ilk kez kadınların Dışişleri Bakanlığında çalışmalarına mü-

¹² "The First Elections Campaign in the History of Saudi Arabia Lunched", **Arabic News.com**, 31 Ocak 2005, Erişim Tarihi: 15 Şubat 2006, <http://www.arabicnews.com>.

¹³ "Suudilerin Buruk Seçimi", **Radikal**, 11 Şubat 2005.

¹⁴ "Suudilerin 'Çeyrek Seçimi'", **Radikal**, 10 Şubat 2005.

¹⁵ "Suudi Arabistan'da Yerel Meclis", **BBCTurkish.com**, Erişim Tarihi: 15 Aralık 2005, http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2005/12/051215_saudi_councils.shtml.

¹⁶ "Ortadoğu'da Kadınlar Zirvesi", **Radikal**, 22 Mayıs 2005.

¹⁷ "Suudi Kralının Kadın Yorumu", **Radikal**, 15 Ekim 2005.

¹⁸ "Suudi Kadına Eş Bahanesi", **Radikal**, 26 Aralık 2005.

saade edildi.¹⁹ Belki de en önemlisi, gerçek bir kimliğe kavuşma yolunda önemli bir adım olarak 2006 yılından itibaren kadınların zorunlu olarak kimlik kartı sahibi olması kararı alındı.²⁰ İş dünyasında yapılan seçimlerde aday olmalarına müsaade edildi. Kasım ayında Cidde Sanayi ve Ticaret Odası İdare Meclisi'nin 12 üyeliği için yapılan seçimlerde aday olan 71 kişiden 17'si de kadındı.²¹ Kadınlar, erkeklerden ayrı bir oturumda da olsa, oylarını kullandılar.²² Kadınların toplumsal hayata katılma konusunda sembolik de olsa oldukça önemli gelişmeler yaşandı.

Ülkede "Şura" olarak adlandırılan sembolik bir parlamento vardır. 60 üyeli olan bu kurum 1993 yılında zamanın kralı Fahd tarafından Birinci Körfez Savaşı sonrasındaki ABD baskılarının neticesinde kuruldu. Üye sayısı 1997'de 90, 2001 yılında ise 120'ye çıkarılan şuranın önümüzdeki dönemde yetkilerinin artırılması planlanmıştır. Yeni kral Abdullah'ın bu konularda da bazı adımlar atması beklenmektedir.

Suudi Arabistan'da henüz siyasi parti yoktur. Özellikle ülke dışında örgütlenen muhalefet grupları alternatif muhalefet kanalları kullanmaktadır. Zaman zaman bu grupların kıskırtmasıyla başkent Riyad'ta protesto gösterileri düzenlenmektedir. Yapılan göstermelik seçimlerde bile muhalefet grupları güçlerini göstermek amacıyla seçimleri önemserler ve adaylarını seçtirmeyi başarırlar. Örneğin, 10 Şubat'ta Riyad bölgesinde yapılan kısmi yerel seçimlerde kazananların cemaat üyeleri ve İslamist grupların destekledikleri adaylar olması bir anlamda muhalefet göstergesidir.²³ Yapılan yerel seçimlerde genellikle İslami hassasiyeti olan adayların kazanması bölge yönetimlerini ve Batı ülkelerini bir ikileme karşı karşıya bırakmaktadır. Çünkü, Batı tarafından empoze edilen demokrasi ve halkın kendi kaderini tayin hakkı, sandıktan Batı yanlısı gruplardan ziyade yerel, milliyetçi, din-

¹⁹ "Saudi Minstry is to Employ Women", **BBC News**, 25 Şubat 2005, Erişim Tarihi: 15 Şubat 2006, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/business/4297451.stm>.

²⁰ "Raid Qusti ve Somaya Jabarti, "New Identity Cards: Saudi Women Find Their Feet - and Face Too", **Arab News**, 13 Mart 2005.

²¹ "Suudi İşkadını İlk Kez Söz Sahibi", **Radikal**, 28 Kasım 2005. Bu kadınlardan biri de Mehdevi El-Hüseyin idi. El-Hüseyin, ülkede bir seçimde aday olan ilk kadın olma unvanını elde etti. "Suudilerin İlk Kadın Adayı", **Radikal**, 19 Eylül 2006.

²² "Suudi Kadınlara Seçilme Hakkı", **Yeni Şafak**, 29 Kasım 2005.

²³ "İslamcılar Riyad'ı Aldı", **Radikal**, 13 Şubat 2005.

dar ve anti-İsrail ile anti-Batı gruplar çıkarmaktadır. Bu, yalnızca Suudi Arabistan'da değil, Türkiye, Fas ve Irak gibi diğer ülkelerde de böyle olmaktadır.²⁴

Ülkedeki kilit bakanlıklarının hemen tamamı kraliyet ailesine mensup kişiler tarafından işgal edilmektedir. İslami muhalefet, bu durumun değiştirilmesi gerektiğini, çünkü bunların İslam'dan uzak bir yaşam tarzında yaşadıklarını ve kraliyet ailesinin yetkilerinin kısıtlanmasını talep etmektedir. Yönetimin halka daha fazla açılması, ki bu durum genellikle yönetimin daha İslamileşmesi olarak görülmektedir, için gerekli adımların atılmaması durumunda bu konudaki hoşnutsuzluğun bir iktidar sorununa yol açması beklenmektedir.

2005 yılında Suudi Arabistan'da meydana gelen en önemli olay kuşkusuz iktidarda 23 yılını dolduran Kral Fahd'ın 1 Ağustos 2005 tarihindeki ölümüydü. Yerine, onun 1995 yılında felç olmasından sonra veliyaht prens olarak ülkeyi *de facto* yöneten üvey kardeşi 81 yaşındaki Abdullah bin Abdülaziz geçti.²⁵ Savunma Bakanı Prens Sultan bin Abdülaziz ise yeni veliyaht oldu. 83 yaşında hayata veda eden Fahd, 13 Haziran 1982 tarihinde kardeşi Kral Halid'in ölmesiyle tahta geçmişti. İsrail'in Lübnan işgali, Filistin güçlerinin Lübnan'dan Tunus'a gitmeye zorlanması, 1977'de İsrail'le barış antlaşması imzalayan ve İsrail'i tanıyan ilk Arap devleti olan Mısır'ın Arap dünyasından dışlanması, Irak-Suriye devletlerinde iktidarda bulunan Baas partileri arasındaki düşmanlık ve İran-Irak arasındaki savaş gibi gelişmeler dolayısıyla Fahd yönetiminin ilk yılları Ortadoğu bölgesinin en zorlu günler geçirdiği bir dönem oldu.²⁶ Abdullah'ın yönetimi altında iç ve dış politikada az ya da çok değişiklik olması beklenmektedir.

Ekonomik Politika

Dünyanın en geniş petrol rezervlerine sahip ve en büyük petrol ihracatçısı olan Suudi Arabistan, ekonomik açıdan da İslam dünyasının en önemli ülkelerinden biridir. Bir şirket tarafından yapılan bir araştırmaya göre Suudi Arabistan'ın ARAMCO (*Saudi Arabian Oil*, Suudi Petrol Şirketi)'nun 2005 yılında İslam Konferansı Teşkilatı üyesi

²⁴ Saadeddin İbrahim, "Islam Can Vote, If We Let It", *The New York Times*, 21 Mayıs 2005.

²⁵ Hatice B. Şenkardeşler, "Suudi Arabistan, Kaldığı Yerden...", s. 68.

²⁶ Hatice B. Şenkardeşler, "Suudi Arabistan, Kaldığı Yerden...", s. 69.

olan 57 Müslüman ülkeye ait şirketler arasında en büyük şirket seçilmesi bunun en önemli göstergelerinden biridir.²⁷ Son zamanlardaki çeşitlilik çabalarına rağmen ülke ekonomisinin petrole bağımlılığı devam etmektedir. 2005 yılındaki yüksek petrol fiyatları son zamanlardaki en iyi ekonomik dönemin yaşanmasına imkân sağladı. Özellikle son yıllarda rekor büyüme rakamlarına sahip olan Çin'in artan petrol talebi ve bu talebin büyük kısmını Ortadoğu petrolerinden karşılaması dünya çapında petrol fiyatlarının artmasının ve özelde Suudi Arabistan'ın ekonomisinin toparlanmasının en önemli nedenlerinden biri oldu. Çin, Suudi Arabistan'dan yıllık 11.53 milyon ton petrol ithal etmektedir. Suudi Arabistan'ın 2005 yılında petrol gelirlerinden yaklaşık 120 milyar dolar gelir elde etmesi beklenmekteydi.²⁸

Suudi Arabistan'ın petrol siyaseti, başından itibaren Batının talep ve beklentilerini karşılamaktadır. Mart ayının ortalarında Filipinleri ziyaret eden Suudi petrol bakanı Ali el-Naimi, ülkesinin günlük 1,5 milyon varillik yedek ham petrol üretim kapasitesinin bulunduğunu ve gerektiğinde bu kapasiteyi, dünya petrol piyasasındaki istikrarı devam ettirmek için kullanabileceklerini ifade etti.²⁹ Abdullah'ın kral olmasından sonra da yapılan resmî açıklamalarda ülkenin petrol siyasetinin değişmeyeceği vurgulandı.³⁰ Bu ve benzeri açıklamaları daha çok, başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin baskısı dolayısıyla yaptıkları anlaşılmaktadır. Çünkü Suudiler için petrolün kullanılmasında ancak ABD ve müttefiklerin sağladığı(!) siyasi istikrarın korunmasıyla mümkündür.

Netice itibarıyla, Suudi Arabistan'ın ekonomik gelirleri on yıllardır üç ayrı kategoride değerlendirilir. En önemli ekonomik sektörü olan petrol terimleriyle ifade edilirse, Suudi Arabistan gelirleri üç ayrı vanadan dağıtılır. Vanalardan birincisi krallık ailesine tahsis edilmiştir. İkinci vana, petrol şirketleri vasıtasıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin hizmetine sunulmuştur. Üçüncü vana da Suudi Arabistan halkının ihtiyaçlarını karşılamada kullanılmaktadır. Bu vanaların oranları/değerleri dönem dönem değişse de bu üç kesim arasındaki karşılıklı bağımlılık devam ettiği sürece petrol gelirleri bu kesimler arasında paylaşılmaya devam edilecektir.

²⁷ "İslam Dünyasında Türkiye Farkı", **Radikal**, 26 Aralık 2005.

²⁸ "Petrol Fiyatları Yükseldi, Fırsatlar Arttı", **Radikal**, 10 Haziran 2005.

²⁹ "Yedek Petrol Var", **Radikal**, 23 Mart 2005.

³⁰ "Petrolde Bahane Çok", **Radikal**, 2 Ağustos 2005.

Suudi Arabistan'da çalışan insanlar da farklı statülerde üç ayrı kategoriye ayrılmaktadırlar. Birinci kategori, Suudi Arabistan vatandaşlarıdır. Geleneksel olarak devlet, her vatandaşına maaş vermekle yükümlüdür ve vatandaşlar aşağı ve sıradan işlerde çalışmamaktadırlar. Ekonomik kalkınmayı hızlandırmak amacıyla devlet, talep eden her vatandaşa faizsiz krediler vermektedir. İkinci çalışan grup ABD vatandaşlarıdır. Genellikle petrol sektöründe çalışan ABD vatandaşlarına ayrıcalıklı bir muamele söz konusudur. Üçüncü kategori ise ABD vatandaşları dışında kalan yabancılardır. Bunlar genellikle değeri düşük işlerde çalışırlar. En alt statülerde bulunurlar. Amerikalılar dışındaki yabancılar mutlaka bir Suudi vatandaşının kefaletinde çalışmak zorundadırlar. Bunlara lojman gibi ayrıcalıklar ve kolaylıklar tanınmaz.

Yukarıda yazılanlardan sonra denilebilir ki, istikrarlı bir ekonomik politikanın olmamasının yanında ülkenin en önemli ekonomik konularının başında ülke vatandaşlarının, özellikle kraliyet ailesinin binlerce ferdinin sınırsız harcamaları ve müsrif yaşantı tarzı gelmektedir. Üst ve orta tabakanın harcamalarındaki sürekli artışın da etkisiyle ülkede kişi başına millî gelirden ciddi bir düşme yaşandı (1981 yılında 20 bin doların üzerinde olan kişi başına gelir 2000'lerde 8 binlere geriledi) ve enflasyon olgusu ortaya çıktı.

2005 yılında yüksek seyreden petrol fiyatları ekonomik sorunları biraz daha erteledi. Ancak, 2005 yılı itibarıyla Suudi Arabistan'ın, BM Kalkınma Programı tarafından hazırlanan İnsani Gelişim İndeksi'nde 177 ülke arasından hala 77. sırada olması refah düzeyinin düşük olduğunun önemli bir göstergesidir.³¹ Bundan dolayı, aynı zamanda Yüksek Ekonomi Konseyi Başkanı da olan yeni kral Abdullah, ülkedeki fakirliği, işsizliği ve bölgesel dengesizlikleri ortadan kaldırmak için ülke kaynaklarının seferber edileceğini vurguladı. Ülke kalkınması öncelikli konulardan biri olarak ilan edildi.³²

2005 yılında Suudiler ekonomilerini de dışa açmaya başladılar. 2005 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne girme çabalarını arttıran Suudi

³¹ Habib Shaikh, "Saudi Arabia Ranks 77th among 177 Countries in Terms of HDI: UNDP", **Khaleej Times Online**, <http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2005/October>.

³² Maha Akeel, "Eradicating Poverty and Unemployment Will Be New King's Top Priority", **Arab News**, <http://www.arabnews.com/?page=1§ion=0&article=67924&d=3&m=8&y=2005>.

Arabistan neticede bu örgüte üye olmayı başarmıştır. Suudi yönetimi bu amaçla 38 adet ikili ticaret antlaşması ve 42 iç hukuki düzenleme yapmayı kabul etti.³³ Bu da ekonomik alanda yeniden yapılanma demektir. Suudi yönetimi 2005'te yabancı şirketlere altın arama izni verdi.³⁴ Yabancı yatırımın ve dış ticaretin özendirilmesi çabalarına hız verildi. Özellikle Cidde Ekonomik Forumu adı altında yapılan toplantılar önemli bir ekonomik ve siyasal dışa açılma sağladı. Dünyanın önemli şahsiyetlerinin aktif katılımı ile yapılan bu toplantılar, Suudilerin dış ekonomik ve siyasal bağlantılarının pekiştirilmesine katkıda bulunmaktadır.³⁵

Dış Politika

11 Eylül olaylarından sonra Suudi Arabistan'ın karşılaştığı en önemli sorun, ülkenin Batıdaki imajının değişmeye başlaması oldu. ABD'ye karşı gerçekleştirilmiş en büyük saldırının faillerinin bu ülke vatandaşları olması iki ülkeyi karşı karşıya getirdi ve ikili ilişkiler gerildi. Ancak, iki ülke arasındaki karşılıklı bağımlılık (ABD'nin petrole olan bağımlılığı, Suudi Arabistan yönetiminin varlığını devam ettirebilmek için ABD'ye ihtiyaç duyması ve ekonomik menfaatler) nedeniyle ilişkiler beklendiği gibi kopma noktasına gelmemektedir.

Ağustos 2005'te ABD ile ilişkilerin gelişmesine önem veren Kral Fahd'ın ölmesi ve Abdullah'ın kral olmasıyla birlikte iç politikada olduğu gibi dış politikada da değişiklik beklentileri bulunmaktadır. İran İslam İnkılabı'ndan ve Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgal edilmesinden hemen sonra iktidara gelen Kral Fahd, ABD'nin bölgesel ve küresel politikalarına uygun bir siyaset izledi. İslami İran'ın etkisini azaltmak, bölgesel hakimiyetini ve İslam dünyası liderliğini engellemek için dine yatırım yaptı. Mekke ve Medine'nin Koruyucusu (*Hadi-mül Harameyni Şerifeyn*) sıfatıyla hem ülkedeki hem de dünyanın pek çok bölgesindeki İslami gruplara yardım etti ve camiler inşa etti. Milyonlarca dolar harcayarak ve binlerce gönüllü savaşçı göndererek

³³ "Saudi Arabia Moves Close to Entering WTO This Year", Erişim Tarihi: 13 Şubat 2005, <http://www.signonsandiego.com/news/business/20051011-1107-trade-saudi.html>

³⁴ "Saudi Arabia Opens Gold Exploration to Foreign Groups", **Financial Times**, FT.com, 15 Şubat 2005.

³⁵ K. S. Ramkumar ve Ghada Abood, "Top World Experts to Adres JEF", **Arab News**, 10 Şubat 2005.

Afganistan Mchahitlerine yardım etti. Bu yatırımlarının sonucunda Taliban'ın ve bugün devletin en büyük tehdidi olarak algılanan El-Kaide'nin ortaya çıkmasını sağladı. Kamuoyunun karşı çıkmasına rağmen, Irak'ın 1990 yılında Kuveyt'i işgal etmesinin ardından ABD'ye ülkesinde üs kurmasına ve ABD askerlerinin kutsal mekânlara girmesine müsaade etti.³⁶ Bunlardan da anlaşılmaktadır ki Fahd, 1995 yılında felç geçirmesine kadar sıkı bir ABD yanlısı bir dış politika izledi.

1995'ten sonra iç politikada olduğu gibi dış politikada da belirleyici aktör olarak veliaht prens Abdullah ön plana çıktı. Yani, Abdullah 1995 yılından itibaren ülkenin fiili iktidarını üstlenmiş oldu. Fahd sonrasında farklı bireyler ve kraliyet ailesinin farklı grupları arasında iktidar savaşı yaşanması, dolayısıyla hem iç hem de dış politika konularında istikrarsızlık, korkusu da vardı.³⁷ Ülkenin yerel ve bölgesel konumu dolayısıyla bu değişikliklerin boyutu ve yönü konusunda kesin bir şeyler söylemek güçtür. Ancak, Abdullah'ın son on yıldır ülkenin fiili yöneticisi olması dolayısıyla kısa sürede önemli bir dış politika değişikliğinin yaşanmayacağı tahmin edilmektedir.

Diğer pek çok Arap hükümeti gibi Suudi Arabistan da Irak konusunda genellikle ABD ile birlikte hareket etti. Birinci Körfez Savaşında Suudi yönetimi ABD'ye üsler sağladı, topraklarını kullandırdı ve uluslararası platformlarda destek verdi. Bu duruşunun devamı olarak, 2005 yılında da ABD'nin Irak'ta yaptıklarına pek ses çıkarmadı ve Irak'taki gelişmelere kayıtsız kaldı.³⁸ Suudi Arabistan'ın siyasi bağımlılığı dolayısıyla iplerin kopma noktasına geldiği ABD ile ilişkilerinde daha fazla sorun yaşamamak için bölgesel inisiyatifler ve ABD karşıtı yapılanmalar içinde yer almaktan çekinmektedir. Örneğin, Türkiye'nin girişimiyle Irak'a destek, özellikle kurulan yeni siyasal hükümetin istikrarı, için başlatılan Irak'a komşu ülkeler toplantılarına katılmadı. Çünkü bu toplantılar etkisiz de kalsa ABD'nin Irak'taki tek yanlı politikalarına bir alternatif olarak görülmektedir.

Nisan 2005'te Suudi Arabistan Veliaht Prensi Abdullah bin Abdülaziz ABD Başkanı George Bush ile Teksas'taki çiftliğinde bir araya geldiğinde Ortadoğu barışı, uluslararası terörizm ve petrol fiyatları

³⁶ "32 Milyar Dolarlık Kral", **Radikal**, 2 Ağustos 2005.

³⁷ "Suudiler Fahd Alarmına Geçti", **Radikal**, 29 Mayıs 2005.

³⁸ "Irak'ta Arapların Sessizliği", **El-Kuds El-Arabi**, Başyazı, 20 Mayıs 2005'ten **Radikal**, 23 Mayıs 2005.

konuşuldu.³⁹ Petrol sektörü, ABD'liler açısından en az bölgesel barış kadar önemlidir. Aslında bölgesel barış sağlanmasının asıl gayesi petrol başta olmak üzere Ortadoğu'nun ekonomik imkânlarının kullanılmasıdır.

Suudi Arabistan, NATO üzerinden de ABD ile ilişkileri yakın tutmak amacındadır. 2004 yılında İstanbul'da yapılan NATO zirvesinde kabul edilen "İstanbul İşbirliği Girişimi"ne katılmak için girişimler başlattı. Bu çerçevede, Suudi Dışişleri Bakan Yardımcısı Türkî Muhammed Saud El-Kebir NATO'nun Brüksel'deki merkezinde NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer ile Eylül ayında görüşmelerde bulundu. Buna göre, Suudi Arabistan diğer Körfez ülkeleriyle birlikte NATO ile güvenlik konusunda iş birliği yapacağını ifade etti.⁴⁰

Son yıllarda Batı'da İslam'a ve Müslümanlara yönelik karalama kampanyaları ve saldırıların artmasıyla birlikte Suudi yönetimi Batıyla iyi ilişkiler kuramaz duruma gelmektedir. Devletin varlığını ve Suud ailesinin meşruiyetini İslami temellere dayandıran Riyad, anti-İslam ve anti-Müslüman Batı ile İslami duyguları güçlü halk arasında kalmış bulunmaktadır. Guantanamo üssünde Müslümanların kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'in tuvaletlere atılmasının medyaya yansımaları ve 2005 yılının ikinci yarısında bazı Avrupa ülkelerinin medya organlarının, İslam Peygamberi Hz. Muhammed'i kötüleyen karikatürleri yayınlamasıyla birlikte Suudi yetkililerin denge sağlama şansı azalmaya başladı. Netice itibarıyla, iki taraf arasındaki algılamalar ciddi bir biçimde değiştiğinden dolayı kalıcı birliktelik sarsılmaya ve zedelenmeye başladı.⁴¹ ABD vatandaşlarına ve binalarına yönelik tehdidin artması dolayısıyla Ağustos ayında ABD yönetimi Riyad'taki büyükelçiliğini ve Dahran ile Cidde'deki konsolosluklarını geçici bir süre için kapatma kararı almak zorunda kaldı.⁴² Öte yandan, İsrail yanlısı lobiler iki ülke arasındaki uzun süreli dostluğun sona erdirilmesi gerektiği konusunda yoğun çabalar sarf etmektedirler.

Bütün bu gelişmelerin, zaten ABD'ye çok sıcak bakmadığı söylenen Kral Abdullah'ın gelecekte giderek anti-Batı ve anti-Amerikan bir tavır almasına yol açacağı iddia edilmektedir. Daha prensken Rus-

³⁹ "Petrol İçin Buluştular", **Radikal**, 26 Nisan 2005.

⁴⁰ "Suudiler NATO ile Temasta", **Radikal**, 10 Ekim 2005.

⁴¹ Ataman, "Kingdom of Saudi Arabia", s. 96.

⁴² "Threat Closes Saudi US Embassies", **CBS News**, Erişim Tarihi: 14 Şubat 2006, <http://www.cbsnews.com/stories/2005/08/07/world/main763695.shtml>.

ya ve Fransa'ya ziyaretlerde bulunan Kral Abdullah'ın, kral olduktan sonra da çeşitli ülkelerle temasa geçmesi dış politikada yeni açılımlar başlatmasının göstergesi olarak okunmaktadır.⁴³ Son zamanlarda Suudilerin Hindistan ve Çin'e petrol ihracatını artırmaları Batı'ya bağımlılığın azaltılması çerçevesinde değerlendirilebilir.⁴⁴ Ayrıca, Suudiler en büyük petrol üreticilerinden biri olan Rusya ile de yakın ilişkiler kurmaya başladılar. İki ülke, özellikle dünya petrol piyasasının istikrarı için iş birliği yapmaya karar verdiler.⁴⁵

Araplar, yakın zamanlarda ABD dışındaki küresel ve bölgesel güçlerle iş birliği çabalarını başlattılar. Örneğin, ilk kez Arap devletleri ile Latin Amerika ülkeleri arasında siyasi, ekonomik ve kültürel konularda iş birliğini arttırmak amacıyla Brezilya'da bir zirve toplantısı düzenlediler.⁴⁶ Son zamanlarda ABD de, geçmişte Arap ülkelerine yönelik izlediği politikanın yanlış olduğunu itiraf etti. Haziran 2005'te bölgeye yaptığı ziyaret sırasında ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, ABD'nin 60 yıl boyunca demokrasi ve bölgesel istikrar pahasına despot rejimleri desteklediğini, ancak beklentilerinin karşılanmadığından dolayı bundan sonra farklı bir politika benimseyeceklerini ifade etti.⁴⁷ Bu sözler, bundan sonra istikrar adına her rejimin ABD tarafından desteklenmeyeceğini ve dolayısıyla her ülkenin yeniden yapılanma içinde olmasını zorunlu kılmaktadır.

Netice itibarıyla, Suudi Arabistan giderek uluslararası toplumla bütünleşme çabalarını arttırmakta ve kapalı bir ülke olmaktan çıkmaya çalışmaktadır. Uluslararası örgütlerde daha fazla görevler almaya ve uluslararası belgeleri onaylamaya başladı. Uluslararası örgütlü suçlarla mücadele niyetini göstermek amacıyla Şubat 2005'te Uluslararası Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesini onayladı.⁴⁸ 2005 yılında Suudi yetkililerin diğer ülkelerle etkileşimlerinde (yetkililerin dış ziyaretlerde bulunması ve yabancı konukların sayısındaki

⁴³ Hatice B. Şenkardeşler, "Suudi Arabistan, Kaldığı Yerden...", s. 69.

⁴⁴ "Saudis in Strategy to Export More Oil to India and China", **The New York Times**, 18 Şubat 2005.

⁴⁵ Mohammed Rasooldeen, "Kingdom, Russia to Work for Oil Price Stability", **Arab News**, 13 Şubat 2005.

⁴⁶ **Anlayış**, Haziran 2005, s. 9.

⁴⁷ Abdulbari Atwan, "Despotlara Kötü Haber", **El-Kuds El-Arabi**, 21 Haziran 2005, Çev. **Radikal**, 22 Haziran 2005.

⁴⁸ M. Ghazanfer Ali Khan, "Kingdom Ratifies UN Convention", **Arab News**, 27 Şubat 2005.

artış) ciddi bir artış olması ülkenin uluslararası toplumla bütünleşme çabalarının bir göstergesi olarak görülebilir.

Bölge İle İlişkiler

Suudi Arabistan tarihsel olarak bölgesel istikrar ile statükodan ve Araplar arasındaki dayanışmadan yana olduğunu göstermiştir. Ancak, zaman zaman hem bölgesel devletlerle hem de Araplarla sorunlar yaşamaktadır. Soğuk Savaş döneminde Suudi Arabistan'ın başını çektiği muhafazakar Arap devletler ile Mısır liderliğindeki radikal rejimler arasında uzun süreli gerginlikler yaşandı. Soğuk Savaş sonrası dönemde ise pek çok devletle sorunlarını çözdü. Mısır, 2005 yılının başlarında Suudiler ile, ülkelerine karşı yıkıcı faaliyetlerde bulunduğunu ve 2003 yılında Velihaht Abdullah'a suikast düzenlemeye çalıştığını iddia ettikleri Libya arasında arabuluculuk yapma girişiminde bulundu.⁴⁹ Neticede, Libya ile yakınlaşmalar ve ilişkilerde yumuşama oldu.

Suudi Arabistan ile küçük Körfez ülkeleri arasında da zaman zaman sorunlar baş göstermektedir. Körfez İş Birliği Konseyi⁵⁰ şemsiyesi altında bir araya gelen bu devletler en büyükleri olan Suudi Arabistan'dan çekinmektedirler. Çünkü bunlar, Suudi yönetimine ve devletine bağımlıdır. Ancak, fırsat buldukça anti-Suudi davranışlarda bulunurlar. Bahreyn, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleriyle sınır sorunları bulunmaktadır. Şeyh Halife bin Ziyad El-Nahyan'ın 2004'te ölen babasının yerine geçince BAE, 1970'lerde yaşanan sınır sorununu tekrar dile getirerek 2005 yılının başlarında lehlerine düzenleme talebinde bulundu. Ancak, Suudiler bu talebe olumlu bir karşılık verme-

⁴⁹ "Mubarak Holds Talks in Saudi to Smooth Ties with Libya", **Khaleej Times Online**, 4 Ocak 2005.

⁵⁰ Körfez İşbirliği Konseyi 1981'de Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar tarafından aralarındaki ticareti artırmak ve ekonomik entegrasyonu sağlamak amacıyla kuruldu. Toplam nüfusu 28 milyonu bulan altı ülkenin amacı, bölgesel devletlerden gelen askeri ve siyasi tehditlere karşı koymak ve küresel ekonomik güçlere karşı güçlenmekti. Dünya petrol arzının yüzde 45'ini elinde tutan altı ülke, yılda 100 milyar dolarlık ithalat rakamıyla başta ABD ve AB olmak üzere birçok ülkenin rekabet ettiği bir bölge oluşturdular.

diler. Buna misilleme olarak da BAE, ABD ile serbest ticaret ilişkileri geliştirdi.⁵¹

Suudi yönetimi, Arap-İsrail sorununda da inisiyatifler almaktadır. 2002 yılında bölgesel barışın sağlanması konusunda Veli-aht Prens Abdullah tarafından bir barış girişimi ve taslağı hazırlanmıştır. İsrail'in reddettiği bu plan, Mart 2005'te Cezayir'de yapılan Arap Birliği'nin liderler zirvesinde tekrar gündeme getirildi. Buna göre, İsrail'in 1967 ve sonrasında işgal ettiği bütün topraklardan çekilmesi karşılığında Arap devletleri İsrail'i tanıyacaktır.⁵² Mayıs 2005'te Veli-aht Prens Abdullah Mısır, Suriye ve Ürdün'e kısa süreli ziyaretlerde bulunarak, liderleriyle yaptığı görüşmede bölgedeki sorunlara (Filistin, Irak ve Lübnan gibi) bir an önce çözüm bulunması için gerekli adımların atılması gerektiğini bildirdi.⁵³

Suudi Arabistan'ın İran ile ilişkileri ise zikzaklar çizmektedir. İki ülke arasındaki ilişkiler, 1979 İslam İnkılabı'ndan sonra genellikle düşmanca oldu. Ancak, son zamanlarda, özellikle Suudilerin ABD ile ilişkilerinde gerginliklerin artmasına paralel olarak, giderek olumlu bir çizgiye gelmektedir. İki ülke arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkilerde gözle görülür bir iyileşme var. Ekonomik ilişkilerdeki istikrarın bir göstergesi olarak, 16-17 Mayıs'ta Riyad'ta İran-Suudi Ortak Ekonomik Komisyonu'nun 7. Oturumu yapıldı. Görüşmelerde sadece ekonomik alanlarda (ortak biyomedikal, bilimsel, havaalanı, sanayi, enerji projeleri) değil, aynı zamanda iki ülkenin haber ajansları arasında görüş birliği, bilimsel ve kültürel iş birliği yapılması kararlaştırıldı. Ayrıca, 550 milyon ABD doları civarında olan iki ülke arasındaki ticaret hacminin daha da geliştirilmesi gerektiği vurgulandı.⁵⁴

Suudi Arabistan yönetimi, İran'ın Irak'ta etkili olması ihtimalinden endişe etmektedir. Şii ve anti-statükocu bir İran'ın, nüfusunun çoğunluğunu teşkil eden Arapların yaklaşık %80'i Şii olan Irak üye-

⁵¹ "Tensions Emerge between UAE and Saudi Arabia", **Middle East Online**, 22 Şubat 2005.

⁵² "What is in the Saudi Peace Initiative", **BBC News**, Erişim Tarihi: 14 Şubat 2006, http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/1844214.stm

⁵³ Dahi Hasan, "Abdullah Meets with Arab Leaders: Pushes for Peace", **Arab News**, 8 Mayıs 2005.

⁵⁴ "Riyadh to Host 7th Iran-Saudi Joint Economic Commission Session", **İslami İran Haber Ajansı (IRNA)**, 1 Mayıs 2005, <http://www.irna.ir/en/news/view/menu-234/0505010362123225.htm>, Erişim tarihi: 15 Şubat 2006.

rinde etkili olması bölgesel dengeleri değiştirebilecek bir gelişme olacaktır. ABD ve İsrail'in korktuğu bu durumdan en fazla etkilenen devletlerin başında Suudi Arabistan gelmektedir. Ülkenin, petrolün en fazla bulunduğu kuzeydoğu bölgesindeki nüfusun çoğunluğunun Şii olması, Suudi iç politikasında Şiilerin ciddi bir muhalefet başlatmaları korkusuna yol açmaktadır. Suudi yetkililer zaman zaman bu endişelerini dile getirmektedirler. Bunun son örneği, Irak İçişleri Bakanı Beyan El-Cabir'in sert karşılığına neden Dışişleri Bakanı Suud El-Faysal'ın Irak'taki İran nüfuzundan bahsetmesi oldu. Bu gelişme, 2005 yılının sonlarında iki ülke arasında gerilime yol açtı.⁵⁵

Türkiye ile İlişkiler

Türkiye ile Suudi Arabistan ilişkileri tarihsel olarak genellikle soğuk olmuştur. 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında Suud ailesiyle Arabistan yarımadasını elinde bulunduran Osmanlı devleti arasında çok sayıda çatışma oldu. Osmanlı devleti, 19. yüzyılda sık sık sorun çıkaran Suud ailesini birkaç kez cezalandırdı. Yüzyıllarca Türklerin elinde bulunan "kutsal topraklar" Suud ailesinin hakimiyetine geçtikten sonra da soğukluk devam etti. Cumhuriyet tarihi boyunca iki ülke rejimleri arasındaki farklılıklar dolayısıyla iki ülke arasında yakın ilişkilerin kurulması mümkün olmadı.

Bugün Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkiler daha çok bir "güven arttırıcı önlemler" siyaseti olarak yürütülmektedir. Türkiye'nin geleneksel Batı yanlısı bölgesel dış politikasından sapmalar görülmekle birlikte bu yeni anlayışın Arap devletleri tarafından kabul edilmesi zaman alacaktır. Bu çerçevede, Batıya bağımlılığı devam eden, fakat çıkarları giderek çatışan Suudi Arabistan ile ilişkilerinin daha iyi olması beklenebilir. Türkiye'nin bölgesel inisiyatiflerinin artmasıyla birlikte Türkiye'nin dışlanması durumunda, Ankara'nın İsrail'e ve Batı'ya daha çok yakınlaşacağını ve bunun da genelde Arap, özelde Suudi çıkarlarının aleyhine olacağını beklemek gerekir. Bundan dolayı da Suudi Arabistan Türkiye ile asgari müştereklerde iş birliği yapmanın yollarını aramaktadır.⁵⁶

⁵⁵ "Irak'la Suudi Arabistan Arasında Söz Düellosu", **BBCTurkish.com**, Erişim Tarihi: 03 Ekim 2005, http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2005/12/051215_saudi_councils.shtml.

⁵⁶ "Türkiye'yi İsrail'e Kaptırmayalım", **El-Cezire**, Başyazı, 3 Mayıs 2005'ten çeviren **Radikal**, 4 Mayıs 2005.

Batı ülkelerine karşı güvenlerini giderek yitirmeye başlayan Arap ülkeleri, Türkiye'yi alternatif yatırım alanı olarak görmeye başladılar. 2005 yılında Arap ülkeleriyle Türkiye arasında çok sayıda ekonomik girişim başlatıldı. Suudi Arabistan da bu genel temayüle girdi. Bu çerçevede, Mayıs 2005'te, Körfez ülkelerinin Türkiye'de yatırım yapmalarını teşvik etmek için İstanbul Ticaret Odası (İTO) ile Cidde Ticaret ve Sanayi Odası'nın koordinatörlüğünde ve uluslararası bir kurum tarafından işletilecek bir yatırım fonunun oluşturulması kararlaştırıldı.⁵⁷ Ayrıca, 12 Şubat 2005 tarihinde Türkiye ile Suudi Arabistan bir güvenlik iş birliği antlaşması imzalandı. Antlaşmayı, Türkiye adına İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Suudi Arabistan adına ise İçişleri Bakanı Prens Naif bin Abdülaziz imzaladı. Buna göre, iki ülke uluslararası düzeyde terörizme karşı birlikte mücadele etme ve narkotikle mücadelede iş birliği yapma kararı aldı.⁵⁸

Özellikle, Ekmeleddin İhsanoğlu'nun, merkezi Cidde'de bulunan İslam Konferansı Teşkilatı (İKT) Genel Sekreteri olmasından sonra iki ülke arasındaki ilişkilerde bir yoğunlaşma başladı. İKT'nin daha etkin ve daha işlevsel kılınmasını sağlayacak adımların atılmasını teşvik eden Türkiye, pek çok Müslüman ülkede olduğu gibi Suudi Arabistan'da da iç dinamiklerle bir reform sürecinin başlatılmasını talep etti.⁵⁹ Türkiye Dışişleri Bakanı Abdullah Gül 3-4 Nisan 2005 tarihlerinde Suudi Arabistan'ı ziyaret ettiğinde bunu dile getirdi.⁶⁰

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün Mayıs ayında Bahreyn'e yaptığı iki günlük ziyaretten sonra Körfez ülkeleriyle iş birliğini geliştirmek amacıyla bazı projeler hazırlandı. Türkiye, Körfez İş birliği Konseyi ülkeleriyle "Ekonomik İş birliği Çerçeve Antlaşması" imzaladı. Bu antlaşmayla, Türkiye ile Bahreyn, Kuveyt, Umman, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar ve Suudi Arabistan arasında serbest ticaret bölgesi kurulacak ve adı geçen ülkelerin vatandaşlarının vize işlemlerinde kolaylıklar sağlanacaktır.⁶¹ Bundan da anlaşılmaktadır ki Türkiye, tek tek ülkelere değil, Arabistan yarımadasına bir bütün olarak yaklaşmaktadır.

⁵⁷ "Arap Sermayesine Fon", **Radikal**, 10 Mayıs 2005.

⁵⁸ P. K. Abdol Ghafoor, "Kingdom, Turkey Ink Landmark Security Pact", **Arab News**, 13 Şubat 2005.

⁵⁹ "Gül'den İKÖ'ye 1 Milyon Dolar", **Radikal**, 5 Nisan 2005.

⁶⁰ "Gül Araplarla Mesaide", **Radikal**, 3 Nisan 2005.

⁶¹ "Körfez'le Ticari İşbirliği", **Radikal**, 31 Mayıs 2005.

Sonuç

Suudi Arabistan, bugün itibarıyla, önemli bir krizin içinde bulunmaktadır. Hem içerden hem de dışarıdan yoğun reform ve değişim talepleri gelmektedir.⁶² Bir taraftan, gerileyen ekonomi, artan nüfusun bütün beklentilerini karşılamaya yetmemekte;⁶³ ülke, refah devleti olmaktan çıkmaya başlamaktadır. Bu durum, yerel, bölgesel ve ulusal rahatsızlıkların artması anlamına gelmektedir. Ekonomik ve siyasi sorunların artmasıyla birlikte, ülkedeki gruplar arasında belli konulardaki fikir birliği de zedelendi. Diğer taraftan da, hızla değişen global dengeler, Batıda yükselen anti-İslamcılık, ve bölgesel istikrarsızlık küresel güçlerden baskıların gelmesine yol açmaktadır. Bu gelişmelere bir karşılık olarak yönetime yönelik tehditlerin artması dolayısıyla 16 Ekim'de Washington eski büyükelçisi Bandar bin Sultan başkanlığında iç ve dış sorunların ele alınacağı bir Millî Güvenlik Konseyi kuruldu.⁶⁴ Bu durum, ülkedeki güvenlik endişesinin ne kadar arttığını göstermektedir.

Demokrasi, isteyince olmaz. Dolayısıyla Batının talepleri doğrultusunda politika takip etmelerini sağlamak için teşvik ettiği demokrasi ne Suudi Arabistan'a ne de başka bir Ortadoğu ülkesinde kolay gelir. Uzun bir süreç sonunda ancak demokratik, büyük ihtimalle farklı bir kültürden beslenen farklı, bir gelenek geliştirilebilir. Bunun da bölge ülkeleriyle küresel güçler arasındaki ilişkileri nasıl etkileyeceği belli değildir. Netice itibarıyla, Suudi Arabistan'ın, 2005 yılında Ortadoğu'nun en önemli devletlerinden biri olarak önemli değişimler yaşadığı ve hem iç hem de dış politikada önemli bir yeniden yapılanma süreci başlattığı söylenebilir.

Kronoloji Suudi Arabistan 2005

03 Ocak:	Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.
05-08 Şubat:	Riyad'ta, 50'den fazla devletin katılımıyla uluslararası bir terörizm konferansı toplandı.

⁶² "Suudilere Her Yerden Baskı Var", **Economist**, 1 Ağustos 2005, (Çev.) **Radikal**, 7 Ağustos 2005.

⁶³ Ataman, "Kingdom of Saudi Arabia", s. 99.

⁶⁴ "Bandar Heads New National Security Body", **Arab News**, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2005, <http://www.arabnews.com/?page=1§ion=0&article=71830&cd=17&m=10&y=20>

- 12 Şubat:** Türkiye İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu Riyad'da Suudi meslektaşıyla bir güvenlik antlaşması imzaladı.
- 19-21 Şubat:** Altıncı Cidde Ekonomik Forumu Toplantısı yapıldı.
- 03 Mart:** Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.
- 08 Mart:** Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev kapsamlı görüşmelerde bulunmak üzere Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.
- 19-21 Mart:** Veliht Prens Abdullah, Fransa'yı ziyaret etti.
- 22-23 Mart:** Veliht Prens Abdullah Cezayir'de düzenlenen Arap liderleri zirvesine katıldı.
- 04 Nisan:** Suudi Arabistan'ın Er-Ras kentinde, güvenlik güçleriyle silahlı gruplar arasında çıkan çatışmada 8 kişi öldü.
- 25 Nisan:** Veliht Prens Abdullah Teksas'ta ABD Başkanı Bush ile görüştü.
- 07 Mayıs:** Veliht Prens Abdullah Mısır Devlet Başkanı Mübarek, Suriye Devlet Başkanı Esad, ve Ürdün Kralı Abdullah ile görüştü.
- 09-12 Mayıs:** Suud El-Faysal ülkesini temsilen Brezilya'da düzenlenen Arap-Latin Amerika Zirvesi'ne katıldı.
- 20 Haziran:** ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.
- 01 Ağustos:** Kral Fahd 83 yaşında öldü. Veliht Prens Abdullah Kral oldu.
- 02 Ağustos:** Kral Fahd'ın cenazesi toprağa verildi.
- 18 Ağustos:** El-Kaide'nin Suudi Arabistan'daki lideri Salih Muhammed El-Awfi güvenlik güçleri tarafından öldürüldü.
- 18 Eylül:** Türkiye Başbakanı Tayyip Erdoğan, Kral Abdullah'a tebrik ziyaretinde bulundu.
- 09 Kasım:** BM Genel Sekreteri Kofi Annan Suudi Arabistan'ı ziyaret etti.